

zarlarının Kalemîyle Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal, İstanbul 1981, I, 1-50), birçok yazar ve devlet adamıyla yapılan mülâkatları, çeşitli şiir ve yazıları ihtiva etmektedir. Aynı yıllarda çıkan *Donanma Mecmuası* ile *Harb Mecmuası*'nda Çanakkale savaşlarıyla ilgili kahramanlık şiirleri yayımlanmıştır. Bunların bir kısmı *Çanakkale Savaşları Kahramanlık Şiirleri Antolojisi* adlı derlemede yer almıştır (haz. Ziver Tezeren, İstanbul 1990). Bunlardan başka Yahya Saim'in (Ozanoğlu) *Hilâlin Gölgesinde: Çanakkale-Kütü'l-emâre Zafer Destanı* ile (İstanbul 1332; 2. bs. [hz. Hasan Kolcu], Ankara 1991) Mithat Cemal'in (Kuntay) *28 Kânûn-ı Evvel Çanakkale Hakkında Manzum Tiyatro* (İstanbul 1334) adlı eserleri de konu ile ilgili diğer bazı kitaplardır (Çanakkale Zaferi'nin yukarıda belirtilenler dışında devrin tiyatro, hikâye ve romanlarıyla mensur eserlerindeki diğer örnek ve akisleri hakkında geniş bir değerlendirme ve iktibaslar için bk. Enginün, s. 111-129).

Ömer adlı bir yazarın kaleme aldığı *Seddülbahir'de Sağ Cenahta Birinci Fırkanın Şehitler Sırtı Destanı* adlı küçük risâle de (İstanbul 1915) hadiseyi sıcağı sıcağına dile getiren bir eserdir.

Çanakkale zaferi ile ilgili eserler arasında Nihal Atsız ve sekiz arkadaşının 3 Ağustos 1933 tarihinde Çanakkale'ye yaptıkları gezinin anlatıldığı *Çanakkale'ye Yürüyüş* (İstanbul 1933) adlı eserin bazı aşırı tarafları dışında Çanakkale şehidlerinin bütün yurt sathında ve resmi törenlerle her yıl anılması gerektiğini gündeme getirmesi bakımından ayrı bir yeri vardır. O yıllara kadar vapurla Seddülbahir veya Arıburnu önlerine gidilerek kıyıya dahi çıkılmadan, bazan mevliit okunarak bazan da çeşitli eğlenceler düzenlenip nutuklar verilerek yapılan bu mahallî anma faaliyeti sonraki yıllarda her 18 Mart'ta nâdiren bazı cumhurbaşkanı ve başbakanların da katılımıyla Çanakkale'de ve bütün yurt çapında zaferin ve şehidlerinin şanına uygun anma törenleri düzenlenmeye başlamıştır. Çanakkale'ye bir şehidler âbidesi dikmek için gençliği harekete geçirmek maksadıyla kaleme alınan *Çanakkale Âbidesi* adındaki küçük kitap da (İstanbul 1936) neticesi itibarıyla önemlidir. Halûk Nihat Pepeyi Çanakkale savaşlarını *Çanakkale Destanı* (İstanbul 1936) adlı kitabında işlemiştir. Galip Çaka *18 Mart 1915 Çanakkale Destanı (Hasan-Mevsuf)* (Çanakkale 1952) adlı manzum kitapçıkta Dardanos bataryası kumandanı Hasan ile

takım subayı Mevsuf'un şahadetlerini destanlaştırmıştır. Oğuz Ermumcu aynı konuda *Çanakkale Destanı* (Ankara 1986) adlı bir eser hazırlamıştır. Sadri Karakoyunlu, *Türk Askeri İçin Savaş Şiirlerinden Seçmeler 1914-1918* (Ankara 1987) adını verdiği antolojisinde Çanakkale için yazılmış birçok şiire yer vermiştir. Ruşen Eşref Ünaydın, Çanakkale muharebelerine katılmış yedi gaziyle yaptığı mülâkatları *Çanakkale'de Savaşanlar Dediler ki* adıyla kitap halinde yayımlamış (Ankara 1960, 1990), Çanakkale muharebelerini onları yaşayanların ağzından çok canlı şekilde gözler önüne sermiştir. Mustafa Necati Sepetçioğlu, "Çanakkale İçinde Bir Dolu Desti" ismiyle Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu için hazırladığı senaryoyu daha sonra ... *Ve Çanakkale-Geldiler* (İstanbul 1989), ... *Ve Çanakkale-Gördüler* (İstanbul 1989), ... *Ve Çanakkale-Döndüler* (İstanbul 1989) adıyla üç ciltlik bir roman serisinde ele almıştır.

Anadolu'nun hemen her yöresinde o yörenin amatör yazarları tarafından tiyatro oyunu haline getirilen ve okullarda temsil edilen Çanakkale muharebeleri halk edebiyatı mahsulleri içinde de yer almıştır. Bilhassa, "Çanakkale içinde sıra selviler / Binbaşılar oturmuş asker öğütler" mısralarıyla başlayan ve günümüzde de çok yaygın olan halk türküsü, Çanakkale muharebelerindeki millî vicdanın hüznü dolu anonim ifadesidir. Bu türkü ayrıca Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan diğer halkların edebiyatlarına da geçmiş olup bugün özellikle Balkanlar'da yaşayan Türkler ve Arnavutlar arasında şekil, muhteva ve ezgi açısından bazı değişikliklere uğramış olarak yaşamaktadır. Yetmiş beş yıldan beri millî hafızayı tazeyen bu türkü marş, destan ve ağıt gibi eserlerin ortak özelliklerini taşımaktadır.

Halk edebiyatı mahsulleri arasında, Çanakkale'de şehid olanlar için bazan onların ağzından yazılmış çeşitli destanlara da rastlanır. Bunların içinde, Boyabatlı Ömer oğlu Mustafa adlı bir şehidin üstünden çıkan kendisine ait "Çanakkale Destanı" en tanınmış olanıdır. Eyüplü Mustafa Şükrü'nün *Çanakkale Bombardımanı ve Şanlı Askerler Destanı* (İstanbul, ts.), *Çanakkale Şarkısı* (İstanbul 1915) ile *Çanakkale Kabatepe Muzafferiyat Destanı* (İstanbul 1915) adlarını taşıyan üç destanı yanında Abdülgaffar Kemâlî'nin *Çanakkale Önünde Düşmana Kan Kusduran Arslan Yü-*

rekli Kahraman Mehmed Çavuşun Müdafaa-i Vatan Destanı (İstanbul 1915) ve nazımı meçhul *Çanakkale Destanı* (İstanbul 1331) tesbit edilebilen diğer destanlardır. Behçet Kemal Çağlar'ın "Ankaralı Âşık Ömer" takma adıyla yazdığı Çanakkale destanı da daha sonraki yıllarda yazılmış güzel örneklerden biridir.

Çanakkale muharebeleri birçok şair ve yazara ilham kaynağı olduğu gibi çok sayıda Türk ve yabancı devlet adamının hatıraları içinde de yer almıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Yeni Mecmua (Çanakkale Nüsha-i Mümtâzesi), III, İstanbul 1334r., s. 130-143; Mehmed Âkif Ersoy, *Safahat* [İstanbul 1924] (haz. M. Ertuğrul Düzdağ), İstanbul 1991, s. 411-413; Süleyman Nazif, *Mehmed Âkif* [İstanbul 1924] (nşr. M. Ertuğrul Düzdağ), İstanbul 1991, s. 96-100; İbrahim Alâeddin (Gövsâ), *Çanakkale İzleri*, İstanbul 1926, ayrıca bk. Ankara 1989 baskısı; Atsız, *Çanakkale'ye Yürüyüş*, İstanbul 1933; M. Atsız Yoldaş — K. Akdağlı, *Çanakkale Âbidesi*, İstanbul 1936; Halûk Nihat Pepeyi, *Çanakkale Destanı*, İstanbul 1936; Ruşen Eşref Ünaydın, *Çanakkale'de Savaşanlar Dediler ki*, Ankara 1960; Yahya Kemal Beyatlı, *Eski Şiirin Rüzgârıyla*, İstanbul 1962, s. 109-110; Etem Ruhi Üngör, *Türk Marşları*, Ankara 1966, s. 183; Özege, *Katalog*, I, 224; *Devrin Yazarlarının Kalemîyle Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal* (haz. M. Kaplan v.dğr.), I, İstanbul 1981, s. 1-50; Sema Uğurcan, "Mehmet Âkif'in Şiirlerinde Savaş", *Ölümünün Ellinci Yılında Mehmet Âkif Ersoy*, İstanbul 1986, s. 151-158; İrfan Morina, "Çanakkale Türküsünün Arnavutça Söylenişi", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Ankara 1987, s. 161-166; Ertuğrul Düzdağ, *Mehmed Âkif Hakkında Araştırmalar*, İstanbul 1989, I, 145-154; II, 97-115; Ziver Tezeren, *Çanakkale Savaşları Kahramanlık Şiirleri Antolojisi*, İstanbul [1990]; İnci Enginün, "Çanakkale Zaferinin Edebiyatı Aksisi", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, sy. 2, İstanbul 1987, s. 111-129; Bekir Oğuzbaşaran, "Edebiyatımızda Çanakkale", *Türk Edebiyatı*, sy. 221, İstanbul 1992, s. 15-17; a.mlf., "Edebiyatımızda Çanakkale-2", a.e., sy. 222 (1992), s. 21-22; "Çanakkale Türküsü", *TDEA*, II, 116-117.

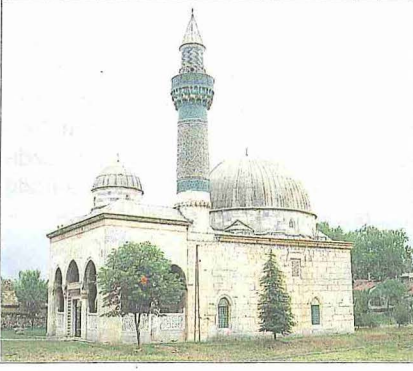
MUSTAFA UZUN

ÇANDARLI

XIV. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı hânedanı ile birlikte ortaya çıkan ve Osmanlı Devleti'nin gelişmesinde rol oynayan bir Türk ailesi.

Orhan Gazi devrinden başlayarak II. Selim'in tahta çıkışının ilk yıllarına kadar birçok ilmiye ricâli ve devlet adamı yetiştirmiş bir sülâledir. Mevcut şecerele göre bu aile mensupları çeşitli kollar halinde zamanımıza kadar gelmiş,

ÇANDARLI

Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa'nın inşa ettirdiği Yeşil camii - İznik / Bursa

son devirlerde içlerinden bazıları mutasarrıf olarak görev yapmış, bir kısmı da İznik yöresinde âyanlıkta bulunmuştur.

Ailenin adı çeşitli kaynaklarda Cenderî, Çenderî, Çandarlı, Cenderlü ve Çandarlı, Çendereli ve Cenderelü olarak değişik şekillerde yazılmış olmakla beraber sonradan Çandarlı okunuşu yaygınlık kazanmıştır. Ancak ailenin reisi Halil Hayreddin Paşa'nın, İznik'te bulunan camii kitâbesiyle Serez'deki Eskicami kitâbesinde nisbesi Cenderî şeklinde gösterildiği ve Gazi Evrenos Bey'e verilen 1390 tarihli beratta, oğlunun isminin İlyâs b. Halil el-Cenderî olarak yazıldığı hususları dikkate alınırca aile adının Cenderî tarzında okunmasının daha doğru olacağı söylenebilir.

Çandarlı ailesinin nasıl ve nereden ortaya çıktığı hususu da pek açık değildir. Gerek aile arasındaki rivayetler gerekse ilk Osmanlı müelliflerinden Ahmedî'nin Kara Halil Hayreddin Paşa'yı "Cenderî" olarak belirtmesi, ailenin Karaman vilâyetinin Sivrihisar (Nallıhan) kazasına bağlı Çendere köyünden çıktığı ihtimalini ortaya koymaktadır.

Kara Halil Efendi, ilk Osmanlı Sultanı Osman Gazi'nin kayınpederi Şeyh Edebâli ile akraba (bacanak) olup Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda önemli rol oynayan ahî teşkilâtına mensuptu. Dolayısıyla Çandarlı ailesi daha o devirde seçkin şahsiyetlere sahipti ve tanınmış ailelerle akrabalık kurmuştu.

Çandarlı Kara Halil Hayreddin Paşa'dan sonra gelen oğulları ve torunlarından Ali Paşa, İbrâhim Paşa, II. Halil Paşa ve II. İbrâhim Paşa vezîriâzamlığa kadar yükselmiş devlet adamlarıdır. Halil Hayreddin Paşa'nın üç oğlundan ikincisi

olan İlyas Paşa ise babası ve kardeşleri gibi ilmiye sınıfına girmeyerek askerî hizmetlerde bulunmuş, beylerbeyliğe kadar yükselmiş ve Yıldırım Bayezid zamanında vefat etmiştir. Kabrinin nerede olduğu bilinmemektedir. Ailenin Serez kolu bu İlyas Paşa evlâtlarından günümüze kadar gelmektedir. İlyas Paşa'nın İznik'te bazı eserleri ve vakıfları vardır. Onun Kasım 1482'de vefat eden oğlu Dâvud Çelebi İznik'te cedit Hayreddin Paşa Türbesi'nde medfundur. Dâvud Çelebi'nin bu şehirde Süleyman Paşa Camii civarında bir de çeşme yaptırdığı bilinmektedir.

Halil Hayreddin Paşa'nın büyük oğlu Vezîriâzam Ali Paşa'nın çocuğu olmadığından ailenin bu kolu kendisinden sonra son buldu. Aile içinde önemli bir yeri olan küçük oğlu Vezîriâzam İbrâhim Paşa'nın ise Dede bâli kızı İsfahan Şah veya Hanım Hatun adındaki zevcesinden Mahmud Çelebi, Mehmed Çelebi, Fatma Hatun ve Hatice Hatun adında iki oğlu ve iki de kızı oldu. Büyük oğlu olan Vezîriâzam II. Halil Paşa'nın annesi ayrıydı.

İbrâhim Paşa'nın oğlu Mahmud Çelebi, II. Murad devrinde Çelebi Sultan Mehmed'in kızı yani padişahın kız kardeşi Hafsa Sultan'la evlendirilmek suretiyle Osmanlı hânedanına damat oldu ve Bolu sancak beyliğine kadar yükseldi. Fakat Macarlar'la meydana gelen mücadele sırasında Niş'te (Şehir-köy) pusuya düşürülüp Jan Hünyadi Yanoş kuvvetleri tarafından esir alındı ve Sırp despotuna teslim edildi. 1444 Segedin (Szeged) anlaşmaları sırasında 70.000 duka altın fide karşılığında esaretten kurtuldu, elçilikle gelen Macar delegelerinin yanında Edirne'ye gönderildi. Mahmud Çelebi'nin daha sonraki hayatı hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Kendisinin 1442 yılında İznik'te inşa edilmiş bir camii vardı. Ölümünde bu caminin mihrabı önüne defnedildi ve mezarının etrafı sonradan demir parmaklıkla çevrildi. Zevcesi

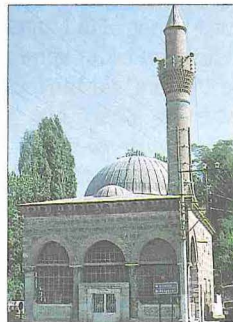
Hafsa Hatun da kendisinden sonra Mekte'de vefat etti. Bursa'da Çelebi Sultan Mehmed'in yani babasının türbesinde, ayak ucunda mevcut levha kitâbeli mahal onun makam yeri olmalıdır.

II. Murad devri vezîriâzamlarından İbrâhim Paşa oğlu Maktul Halil Paşa'nın Ahmed, Yûsuf, Mehmed, Süleyman, Mustafa ve İbrâhim adında altı oğlu ile ilâldı ve Esleme isminde iki de kızı vardı. Çocuklarından ilk ikisi babalarının sağlığında vefat etti. Mehmed Çelebi de tarikata intisap ederek dünya işleriyle meşgul olmadı. Fakat Halil Paşa'nın en büyük oğlu Süleyman Çelebi, ailenin birçok ferdi gibi medrese tahsiline devam edip ilmiye sınıfına girdi ve babasının sağlığında XV. yüzyıl ortalarında kazaskerliğe kadar yükseldi. Ancak babasının katli üzerine vazifesinden azledilerek, bir müddet açığa kaldı. 1455 yılında vefat etti. İznik'te babasının türbesinde medfundur. Süleyman Çelebi'nin XVI. yüzyıl başlarına kadar hayatta olan çocuklarından Hayreddin Çelebi ile 1490'da ölen Mehmed Çelebi'nin ve bunun oğlu Câfer Çelebi'nin ancak isimleri tesbit edilebilmiştir.

Maktul Halil Paşa'nın en küçük oğlu İbrâhim Paşa da babası ve kardeşi gibi medreseden yetiştirdi ve Edirne kadısı oldu. II. Bayezid devrinde vezîriâzamlık makamına getirildi. Halil Paşa'nın kızlarından Esleme Hatun ümerâdan Hamza Bey oğlu Yahşi Bey, İlaldı Hatun da yine ümerâdan Bâli Bey ile evlendi. Aileden çıkan sonuncu vezîriâzam İbrâhim Paşa'nın üç hanımı ve yedi çocuğu vardı. Bunlardan Hızır Bey kızı Hundi Hatun'dan İshak isminde bir oğlu ile Hatice Hatun adında bir kızı dünyaya geldi. İshak Bey daha sonra babasının ve annesinin Edirne'de bulunan vakıflarına mütevellî oldu ve kendisinden sonra da oğlu Ali Bey bu evkafa baktı.

İbrâhim Paşa'nın, Belgrad muhasarasında şehid düşen Dayı Karaca Paşa'nın

Çandarlı Mahmud Çelebi'nin kendi adıyla anılan camii ile haziresindeki mezarı - İznik / Bursa

kızı ve ikinci zevcesi Hundi Hatun'dan da Şah Hûban Hatice isminde bir kızı olmuştu. Buna ait vakıflar ise Bursa'da bulunuyordu. İbrâhim Paşa'nın Muhiddin Mehmed, Süleyman, İsâ ve Hüseyin isimlerinde dört oğlu daha vardı. Bunlardan Çelebi Sultan Mehmed'in kızı Selçuk Sultan'ın kızı Hanzâde Hanım Sultan'dan olan oğlu Muhyiddin Mehmed Çelebi babasının İstanbul'daki evkafına mütevellî tayin edilmişti.

İbrâhim Paşa'nın Hüseyin adındaki oğlunun da, Konya, Halep ve Diyarbakır beylerbeyliklerinde bulunduğuna ve 940'ta (1533-34) vefat ettiğine dair bazı bilgiler mevcuttur. İbrâhim Paşa'nın İsâ Çelebi adındaki oğlu ise medreseden yetişmiş, İstanbul'da Dâvud Paşa, daha sonra Edirne'de Üç Şerefeli medreselerine müderris tayin edilmiş, Filibe kadılığında bulunmuş, 1511'de Tâcizâde Câfer Çelebi yerine nişancı olmuştu. Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkması üzerine bir ara nişancılık uhdesinde bulunduğu halde Anadolu kazaskerliğine getirildi. İsâ Çelebi'nin bu vazifeden ayrıldığı tarih bilinmemektedir. Ancak 28 Şubat 1514'ten önce sancak beyi olarak görev yaptığı anlaşılmaktadır. 1523'de ise Men-teşe sancak beyliğinden Halep sancak beyliğine getirildi. 1527'den sonra Karaman ve Şam beylerbeyliği yaptı. Bu sırada Halep'teki bir ayaklanmayı şiddetle bastırması hakkında çeşitli şikâyetlere yol açtı ve bu sebeple Sivas beylerbeyliğine gönderildi. Ancak Kanûnî Sultan Süleyman'ın vezîriâzamlarından Makbul İbrâhim Paşa'nın himaye ve desteği sayesinde tekrar Şam beylerbeyliğine getirildi ve 1549'da ölümüne kadar bu görevde kaldı. Devrin kaynakları, onun tıp ilmi de dahil olmak üzere her türlü ilme vâkıf, faziletli bir insan olduğunu yazar.

İsâ Paşa'nın İbrâhim, Ahmed, Mehmed ve Halil adlı çocuklarından yalnız Halil Çelebi hakkında bilgi mevcuttur. Halil Çelebi 1508'de doğmuş ve medrese tahsili görüp mülâzım olduktan sonra dedesinin İstanbul'da Uzunçarşı'da bulunan medresesine müderris olmuştu. 1546'da İstanbul'da Atik Ali Paşa Medresesi'ne tayin edilmesine rağmen daha sonra bu meslekten ayrılarak ecdadı gibi idarî ve askerî göreve geçti. Önce Maraş eyaleti defterdarı oldu, daha sonra sancak beyi olarak görev yaptı. 1558 Martında Afyonkarahisar sancak beyi idi ve aynı zamanda Şehzade Bayezid'in oğlu Orhan Çelebi'ye lalalık

yapıyordu. Fakat Şehzade Bayezid'in ve çocuklarının katli olayı üzerine bir müddet açıkta kaldı. Daha sonra Budin eyaleti defterdarlığına getirildi. Bir süre bu görevde kaldı, ardından bu vazifeden afını istediğinden 9 Eylül 1565 tarihli fermanla görevine son verildi. İstanbul'a döndükten sonra 1570'te ölümüne kadar bu şehirde kaldı. Bu son vazifesi sırasında Budin eyaletinin on iki sancağının tahrir*ini yaptı. Düzenlediği ve Defter-i Halil adıyla anılan bu tahrir defteri Avusturya ile yapılan müzakerelerde esas alındı. Halil Bey'in Muhlisî ve Defterî mahlasları ile yazdığı şiirleri de vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ahmedî, *Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osmân (Osmanlı Tarihleri* içinde, nşr. N. Atsız), İstanbul 1949, s. 14, 36-37; Aşıkpaşazâde, *Târîh*, s. 40; Şükrullah Çelebi, *Behcetü'l-tevârîh (Osmanlı Tarihleri* içinde, Osmanlılar'la ilgili kısım, nşr. N. Atsız), İstanbul 1949, s. 55; Oruç b. Âdil, *Tevârîh-i Âl-i Osmân*, s. 20-22, 92-94; Neşrî, *Cihânnümâ* (Unat), I, 154, 190; Hoca Sâdeddin, *Tâcû't-tevârîh*, I, 69, 90, 321; Âlî, *Kühû'l-ahbâr*, İstanbul 1277, V, 52; Hammer (Atâ Bey), II, 214; Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livası*, s. 100; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Çandarlı Vezir Ailesi*, Ankara 1986; a.m.f., "Çandarlı", *İA*, III, 351-357; Fr. Taeschner – P. Wittke, "Die Vezirfamilie der Çandarlızâde (14./15. Jhdt.) und ihre Denkmäler", *Isl*, XVIII/1-2 (1927), s. 60-115; V. L. Ménage, "Djandarlı", *EP*² (Ing.), II, 444-445.

MÜNİR AKTEPE

ÇANDARLI ALİ PAŞA

(ö. 809/1406)

Osmanlı vezîriâzâmı.

Kara Halil Hayreddin Paşa'nın büyük oğludur. Doğum yeri ve tarihi hakkında bilgi yoktur. Ancak medreseden yetiştiği ve ilmiye sınıfına intisap ederek 788 (1386) yılından önce kazaskerlik görevinde bulunduğu bilinmektedir.

I. Murad'ın Karamanoğlu Alâeddin Bey üzerine sefer hazırlığı sırasında vezirliğe getirildi ve onunla birlikte Rumeli'den hareket ederek Bursa'ya gitti. Fakat 1387'de babasının ölümü üzerine Serez'e dönerek cenazesini İznik'e nakletti ve defninden sonra tekrar Afyonkarahisar'da ordu ile birlikte bulunan Sultan I. Murad'a katıldı. Karamanoğulları'ndan barış için gelen elçiler onun mütalaası gereği reddedildikten sonra kendisinin de dahil bulunduğu Osmanlı ordusu Karaman kuvvetlerini yenerek Konya'yı muhasara altına aldı. Ancak

Bosna civarındaki yenilgi (Ploşnik Vak'ası) ve Balkanlar'da Osmanlılar aleyhine meydana gelen ittifak neticesi Sultan I. Murad kızı Melek Hatun'un da ricası üzerine Konya kuşatmasını kaldırdı. Bunun üzerine Ali Paşa padişahla birlikte Beyşehir üzerinden Bursa'ya geldi ve derhal Rumeli'ye geçti. Bu sırada Konya muhasarasına katılan Beylerbeyi Kara Timurtaş Paşa da vezir olduğu için iki vezirden birisi yani birinci vezir Ali Paşa "vezîriâzam" unvanını aldı.

I. Murad, Balkan ittifakına katılmak isteyen Bulgar Kralı Şişman'a karşı girişilecek harekât için vezîriâzamı Ali Paşa'yı görevlendirdi. Ali Paşa, önce 30.000 kişilik bir kuvvetle Aydos'un kuzeyindeki Nâdir Geçidi'nden Balkan dağlarını aşıp 1388 yılında Doğu Bulgaristan'a girdi ve batıya doğru ilerleyerek sırasıyla Pravadi, Şumnu, Tırnova ve daha sonra da Tuna boyundaki Silistre ile Rusçuk taraflarını ele geçirdi. Bunun üzerine Bulgar kralı barış istemek zorunda kaldı, yapılan antlaşma ile Bulgar Kralı Şişman'ın Osmanlılar aleyhindeki ittifaka girmesi dolayısıyla Bulgarlar'ın Kosova Meydan Savaşı'na katılması önlendi.

Ali Paşa Kosova sahrasında toplanan diğer müttefik Haçlı kuvvetleri karşısında Osmanlı ordusunun merkezinde ve I. Murad'ın yanında yer aldı. Kaynakların verdiği bilgiye göre Ali Paşa, Allah'ın inâyetiyle azlığın çokluğa galebesine dair olan âyeti (el-Bakara 2/249) okuyarak padişahın mâneviyatını kuvvetlendirdiği gibi endişelerini de bertaraf etti. Bir ara bozulma alâmetleri gösteren Osmanlı ordusunun sol koluna Şehzade Bayezid ile birlikte yardıma koşarak bizzat savaşmak suretiyle Kosova Meydan Muharebesi'nin kazanılmasında önemli bir rol oynadı (10 Ağustos 1389).

Bu savaşta Sultan Murad'ın şehid edilmesi üzerine yerine geçen oğlu Yıldırım Bayezid'in saltanatı süresince ona da vezîriâzamlık yaptı. 1391'de İstanbul muhasarasında bulundu, 1393'te Niğbolu Savaşı'nda Şehzade Emir Süleyman ile beraber Osmanlı kuvvetlerinin sağ kanadında yer aldı. Timur tehlikesi karşısında Bizans Devleti'nin Osmanlılar'la anlaşmasını sağladı. Kendi görüş ve savaş planları uygulanmayan Ankara Savaşı (1402) sonunda yenileri ağası Hasan Ağa ve vezir Murad Paşa ile birlikte yanında Şehzade Süleyman Çelebi de olduğu halde savaş meydanından çekilerek Bursa'ya gitti. Buradan süratle Gemlik ve Marmara denizi yoluyla Ana-